

Cyklotoulka po Bulharsku Rodopi a Sredna Gora

Upozornění

Cykloextrémisté, adrenalinoví závisláci, skalní skokani na kole, sběratelé sportovních výkonů, milovníci vrchařských premií a hltači kilometrů mohou následující text klidně vynechat, protože bude následovat celkem nudná zpráva o jen málo dramatickém cykloturistickém putování po Bulharsku.

Proč zrovna Rodopi

Úmysl podívat se ještě jednou do Rodop jsem v sobě nosil od roku 1983, kdy jsem svým gazíkem do Rodop zabloudil z donucení. Byli jsme tenkrát na pěšárně v Rile a Pirinu a chtěl jsem autem projet podél bulharsko-řecké hranice. To však tehdy bylo pro cizince zakázané území, a mám pocit, že ani Bulhaři se tam nemohli pohybovat jen tak bez povolení. Hrozilo mi tehdy, že se budu muset vracet hluboko do vnitrozemí a velkou objížďkou se dostávat tam, kam jsem tehdy chtěl – už si nepamatuji, kam to vlastně bylo. Než to, zkusil jsem – tehdy bez podrobné mapy – projet žádaným směrem jen tak naslepo. Od té doby jsem si přál se tam vrátit. Cestu jsem konečně uskutečnil na kole na přelomu července a srpna 2007. Bylo nás celkem pět a průměrný věk ve skupině již přesáhl padesátku.

Doprava plná překvapení

Jsem zvyklý na běžnou českou praxi, a tak mne cesta linkovým autobusem napadla až jako poslední. K mému překvapení to s kolem vlakem prostě nejde a přes to vlak nejede. Letecky by to vyšlo v porovnání se západní Evropou překvapivě draho. Cestovat vlastním autem se nám nechtělo hned z více důvodů: únavná cesta tam i zpět, a co s autem, až budeme putovat na kole. A tak pro mne bylo překvapením zjištění, že mezi Prahou a Sofií je pravidelné autobusové spojení prakticky denně, je možno si vybrat mezi více kanceláři a přepravci a doprava kol není problém. Jízdenky a vše ostatní potřebné jsme nakonec zařizovali v bulharské cestovní kanceláři Eurotours, která sídlí v kanceláři č. 9 přímo na autobusovém nádraží Florenc, přepravcem byla společnost Bulgarian Touring. Přiznávám, že jejich přístup ke mně byl ve finále poněkud protekční, a tak vlastně nevím, kolik by jízdenka stála normálně. My jsme za cestu tam i zpět i s příplatkem na kolo zaplatili 2400,- Kč. Cesta byla celkem příjemná, velmi dobrým, pohodlným a klimatizovaným autobusem a trvala 22 hodin. Protekce navíc zajistila, že nás pět mělo každý své jedno dvojsedadlo. Jedním slovem luxus. Jediné mínus je bulharská posedlost pro video, a tak na nás během cesty pustili tři nebo čtyři krváky té nejpodružnější kvality. Anglický zvuk s bulharskými titulky je snad pro některé neBulhary ještě přijatelný, ale špagety-western v italštině s bulharskými titulky mne opravdu dorazil...

Kolům bylo potřeba pouze otočit pedály a řídítka a lehce je zabalit. Tomáš a Kočka použili bublinky, Jirka jen tak halabala kus igelitu, Hana a já jsme použili igelitové pytle na kola od společnosti Swissair, které nám zbyly z naší cesty do Portugalska před pár lety. Obaly jsme si uložili v kanceláři Eurotours v Sofii s dalšími drobnostmi do svého návratu zpět.

Sobota 21. 7.

Vystupujeme z autobusu v Sofii do plného slunce kolem osmé hodiny ráno. Sestavujeme kola, obaly a přebytečné věci na cestu autobusem necháváme v kanceláři Eurotours na autobusovém nádraží a vyrážíme směrem do centra. Tam hodláme najet na přímý a mohutný bulvár, který by nás měl vyvést až na jihovýchodní okraj města k té správné silnici vedoucí proti proudu řeky Iskar do rodopského předhůří. Cesta Sofií však není jednoduchá. Kdekoli chceme někam odobčit, tak to nejde, a tak se probíjíme vedlejšími uličkami a orientujeme se doslova jenom podle slunce. Konečně se obchvatem přibližujeme ke kýženému bulváru, ale v jeho okolí neustále narážíme na policejní bariéry a mraky policajtů, kteří odklánějí veškerou dopravu kamsi jinam. Všechno vypadá, jako by měl za chvíli přijet Brežněv. Střídáme ulici s chodníky a jízdou parky, zatímco osmiproudý bulvár je doslova vymeten od jakékoliv dopravy a je pouze lemován policajty v řídkém rozestupu. Stále nechápeme, až se najednou vše vysvětlí: v protisměru se prožene skupinka cyklistů – závodníků, prozatím očividně jenom v tréninkovém tempu. Sofie hostí cyklistické mistrovství. Dodáváme si odvahy a vjedeme na uprázdňenou vozovku. Policajti nic, a tak nám tato okolnost umožňuje naprosto hladký a bezproblémový výjezd až na okraj města. Cestou nás předjíždějí i trénující závodnice v dresu Dukly Praha, ale než stačíme zavolat ahoj, jsou pryč.

Projíždíme gigantickým sídlištěm velikosti Jižního Města a útulnosti Chánova a konečně jsme na počátku hledané silnice. Zdobí jej policajtárna, klasická „gaika“ jaké známe z Ruska, a mlhavě si vzpomínáme, jak se podobná socialistická vymoženost po nějakou dobu vyskytovala i na výpadovkách z Prahy. Z této však kromě policajta vybíhá i postarší civil, který zaslechne naše české dohadování a srdečně se k nám hlásí velmi dobrou češtinou a chvíli s námi koverzuje.

Naším dnešním cílem je přehradní jezero Iskar na stejnojmenné řece. Je sobota dopoledne. Provoz je poměrně živý a odpovídá našemu předpokladu vyčtenému z mapy – jezero Iskar budou nejspíš takové trochu sofijské Slapy. S výjimkou řidičů příměstských kloubových dlouhatánských autobusů se k nám ostatní řidiči chovají celkem slušně. Začínáme si zvykat, že troubení je míněno mnohdy jako pozdrav a často je po předjetí doprovází přátelské gesto nebo mávání z okénka.

Cestou sbíráme první zkušenosti s bulharskými hospodami. Nejprve se stavujeme jenom tak na pivo – překvapivě dobré a levné, později si dáváme svůj první oběd v zahradní hospodě. Restaurační příšerný turecký hajzl nám důrazně připomíná, že jsme dorazili na Balkán. Ač by mne to jako profesionála zajímalo, usuzuji, že raději nebudu chtít vidět interiér kuchyně v žádné bulharské hospodě. Jídlo je však velmi lahodné a za babku. (Bulharským hospodám je věnována zvláštní vsuvka.)

Je horko, stále mírně stoupáme, a tak se těšíme na koupel v jezeru. Konečně k němu dorážíme, ale zůstává nám dlouho nedostupné. Mezi silnicí a jezerem je souvislé území obehnané vysokými zdmi a neprůhlednými ploty jen občas přerušeny vojensky se tvářící bránou. Vše je ale evidentně opueštěné, zarostlé a nepoužívané. Dohadujeme se, že se jedná o pozemky různých rekreačních středisek kdysi prominentních institucí, pravděpodobně i armády. Jenom na jediném místě je brána otevřená, za ní je vrátnice a závora. Zahlédneme pár aut zaparkovaných porůznu na břehu, rozhodně se však nejedná o veřejně přístupnou oblast. Přijíždíme do jakési rekreační vesničky, kde je veřejný kemp, hospoda, obchod a podobné vymoženosti. Sedíme na terase, pijeme pivo a sledujeme cvrkot na jezeře. Pár plachetnic, vodní skútr, několik motorových člunů, plaváči žádní. Koupání vzdáváme a jedeme dál s úmyslem zalehnout na vzdálenějším kusu pobřeží, které skrz dalekohled vypadá celkem opuštěně, ale přitom je tam k vidění tu a tam stan. Cesty vyčtené z mapy však nefungují. Přes jeden z přítoků do jezera byl kdysi most, ten však není, brodit přes balvany se nám nechce, a tak se na kýžené místo dostáváme až po složitém manévru, kdy několik kilometrů od jezera pryč směrem na město Samokov a potom se po jiné silničce vracíme zpět k jezeru v téměř dokonalém protisměru. Konečně jsme na břehu jezera a zmocňuje se nás zděšení. Břeh jezera je jedno nekonečné smetišť s převažujícím podílem lahví, roztřískaných skleněných i nezničitelných plastových, ale o bordel i jiného druhu není nouze. Mezi tím vším se popelí rybáři se svými stany a bydlíky. Trošku v depresi jedeme dál hledat místo na utáboření, s koupačkou se vdychu definitivně loučíme. Potom ale míváme plotem obehnanou enklávu rekreačně vypadajících domků s jakousi plovárnou, přístavištěm pro lodičky a veřejnosti nepřístupným bufáčem. Drze vstupujeme na pozemek, jdeme k vodě a noříme se do jezera. Mírně opilý místňák nás kupodivu srdečně vítá a dokonce naznačí, že můžeme služeb místního soukromého kiosku využít, což rádi učiníme. Popojíždíme dále po břehu jezera, dostáváme se však do míst zabraných početnou skupinou Bulharů o poznání tmavší pleti, kteří se se svými otřískanými mercedesy a bydlíky uhnízdili mezi hromadami odpadků a pobyt v přírodě si zpříjemňují posloucháním několika řvoucích tranzistoráků a televizí, naladěných každý na jinou stanici. Jejich zvědavé pohledy nás nutí k otočce, odjíždíme od jezera a místo na spaní nacházíme hlouběji v lese. Do noci občas od jezera zaznívá hulákání sobotních opilců, výskyt komárů zůstává na přijatelné úrovni.

Neděle 22. 7.

Probouzíme se do slunečného horkého dne. Tato věta ostatně platí s výjimkou jednoho jediného předposledního dne po všechny dny našeho pobytu v Bulharsku. Od jezera se vracíme pár kilometrů po svých vlastních včerejších stopách a potom směřujeme do města Samokov. Nad startovním pivem zvažujeme možné varianty dalšího postupu. Nechce se nám pokračovat po poměrně frekventované silnici č. 82 a volíme dle mapy silnici nižšího řádu přes obec Gucal. Ze Samokova stoupáme a potom klesáme, v údolí je odbočka na vybranou silnici o řád nižší důležitosti. Po pár set metrech zjišťujeme, že je to o mnoho řádů. Silnice se zcela evidentně běžně nepoužívá, rychle se mění v kamenitou cestu zbrázděnou koryty po dešťové vodě, jen tu a tam přerušenu krátkou plotnou původního asfaltu. Cesta stoupá poměrně prudce nějakých 5 km, takže každou chvíli tlačíme. Nahoře se nám otevírá krásný pohled na pohoří Rila. Ve vsi si nejsme zcela jisti, kde jsme se vynořili. Že jsme opravdu v Gucalu nám po delším pátrání potvrzuje jediný živáček daleko široko – asi osmiletá holčička s kolem, jedním z mála kol, která v Bulharsku vůbec ještě uvidíme. Jinak je tu jako po vymření, po hospodě ani vzdechu. Sjíždíme do městečka Dolna Banja. Tam jdeme konečně do jediné otevřené restaurace v místním „nóbl“ hotelu, kde se dočkáme ojedinělého gastronomického zklamání. Reklamujeme na povrchu uhelnatý, jinak ale syrový kuřecí špíz. Sjíždíme dalších asi 10 km s kopce do města Kostenec. Kupujeme pití na večer a pokračujeme údolím řeky Marica po kdysi nejhlavnější silnici Bulharska ze Sofie k moři (nyní naštěstí nahrazenou dálnicí) podél stejně nejhlavnější železniční trati. Stále mírně klesáme. Cestou si ještě vyprošujeme v jakémsi elektrárenském objektu od strážného dědouše vodu. Později zjišťujeme, že pěkně špinavou, ale naštěstí se to obejde bez následků. Vhodné místo na spaní v tomto údolí nenalzáme, respektive nalzáme, ale nemůžeme se dohodnout. Zatímco já považuji rámus projíždějících vlaků za přírodu a romantickou zvukovou kulisu, Tomáš „na nádraží“ spát odmítá. Přijíždíme do obce Belovo. Tímto jsme definitivně ztratili veškerou výšku, kterou jsme dosud nastoupali. Začínáme znova. Odbočujeme hlubokým údolím směrem na pas Jundola. Podle mapy nás čeká 22 km stoupání, ve skutečnosti to bude ještě o 4 víc. Teď však už rychle padá večer a my ne a ne najít vhodné místo. Jen skončí baráky městečka Belovo, začne Goljamo Belovo pěkně natažené podél silnice a říčky Jadenica. Když už to vypadá na nocleh mezi odpadky ve škarpe u silnice, vidím cosi jako zbytek zahrádky a rovný travnatý plac, ale na druhém břehu řeky. Neváháme, přebrodíme i s naloženými koly, potom si navzájem všechno podáváme na vysoký břeh. Zřejmě to skutečně byla kdysi zahrada, podstatnou část pozemku však asi smetla velká voda a zbytek pozemku zůstal opuštěn. Cítíme se bezpečně jak na hradě s opevněním. Chvilku otravují hovada, ale ta naštěstí nepatří do noční fauny, takže s přicházející tmou je od nich pokoj.

Pondělí 23.7.

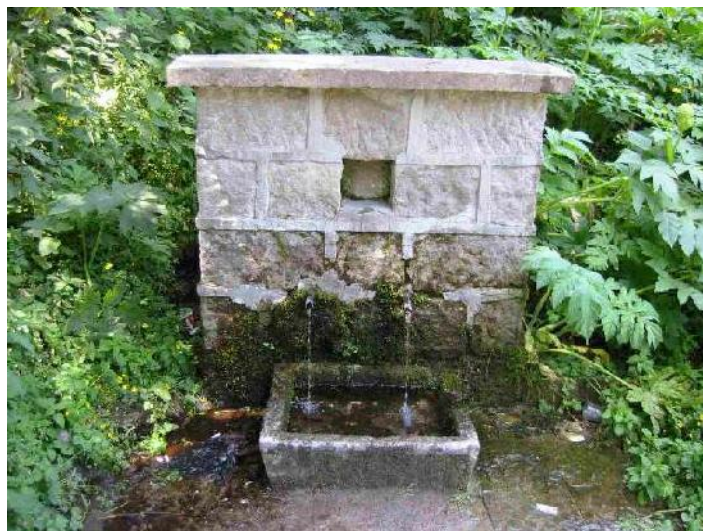
Už ranní balení a překonávání řeky zpět na silnici na pražícím slunci je náznakem toho, co bude následovat. Podle mapy nám do Jundoly zbývá 18 km. Ve skutečnosti je to 22. To celé do kopce. To celé za příšerného vedra. Šestatřicet ve stínu.

Popojíždíme, tlačíme, plazíme se. Také se seznamujeme s velmi příjemnou bulharskou specialitou, která nás potom provází po celé další putování –

studánky při silnici. Je nám líto, že bývají zpravidla obložené horami odpadků, ale přinášejí doslova a do písmene spásu, bez níž bychom asi nepřežili. Uplynou asi 3 hodiny, jsme už nadoraz a máme za sebou sotva 13 km. Už dávno jsme se rozdrobili na prvočinitele – Kočka s Tomášem na mě s Hankou mají náskok minimálně půl hodiny, Jirka je někde uprostřed. Postupně procházíme místem, kde jsou všichni vystaveni testu psychické odolnosti. Na jediné křižovatce silniček na celé trase je domeček s teráskou ozdobenou vlaječkami coca-coly a místního piva. Plazíme se k tomu s nadějí, že si dáme konečně k pití něco jiného než vodu od silnice a že snad se konečně dostáváme na konec stoupání. Ukazuje se, že jediným obyvatelem tohoto slibného stavení je jakýsi pistolí

opásaný nevrlý pavouk. A to nejpříkrější stoupání začíná až tady... Když si potom navzájem sdělujeme historky z našich oddělených postupů, jako časový i místní orientační bod používáme termíny „před pistolníkem“ a „po pistolníkovi“. Na vrchol se vyplazíme až v pozdním odpoledni. Dojezd do Jundoly nás znovu testuje. Zřejmě to kdysi bývalo frekventované místo domácí turistiky a rekreace, teď však jsou bývalé hotely a zotavovny prázdné. O kus dál však přeci jenom nacházíme hospodu, sice taky už ve stavebním rozkladu, ale pivo mají studené a jídlo velmi dobré. Sedíme – jako ostatně skoro vždy – na zahrádce před hospodou a je nám jasné, že od této chvíle zůstáváme za původním cestovním plánem nezvratitelně pozadu. Chceme v místním obchodě dotankovat na večer, ale je zavřeno. Nabíráme tedy alespoň vodu a když už chceme odjet, doráží šéf krámu a na hodinku otevírá. Odjždíme tedy dostatečně zásobeni s úmyslem co nejdříve zatábořit a lízat si rány. Opět to není jednoduché – silnice klesá po příkrém úbočí. Kde je kousek rovného místa, tam jsou odpadky, namnoze i živočišně lidské. Několikrát se pouštím na průzkum svahem dolů dále od silnice, moje snaha je konečně korunována úspěchem. Nacházím krásný čistý a rovný palouk mezi borovicemi. Ve stmívajícím se lese popijíme výborné víno, zobeme vynikající sýr a pomalu se zotavujeme. Do večerní tmy se ozve volání muezzinovo z mešity ve vsi Sveta Petka kdesi pod námi, kterou jsme při sjezdu krátce zahlédli. Muezzin se potom ozve znovu překvapivě brzo, snad v 5 hodin ráno, a po celou noc se ze vsi ozývá psí štěkot. Těch psů musí být slušná smečka.

Úterý 24. 7.

Podle dohody odjíždíme bez snídaně ve snaze ujet co nejvíc „než začne vedro“. Po pár set metrech měním duši. Dojíždíme do Velingradu, na bulharské poměry sympaticky vyhlížejícímu městu. Utápí se celé v zeleni starých mohutných stromů, v městském parku je nezvykle čisto – hromada bordelu je jenom na kraji. Centrum města ale hyzdí gigantický pozůstatek jakéhosi megalomanského projektu, který snad měl být hotelem nebo obchodním domem. Nedovedu si představit, že se někomu někdy podaří tyhle tisíce tun železobetonu zlikvidovat. Na lavičce v parku konzumujeme snídani koupenou v krámě, zakončujeme ji v nedaleké zahrádkové kavárně kafičkem. Když opouštíme Velingrad směrem východním po dosti frekventované silnici č. 84, je jasné, že náš pokus

vyšel

my

k jeze
Vedro

sebou

naprázdno. Vedro už dávno začalo, slunce peče shora, silnice griluje odspodu. Konečně hlavní silniční tah odskakuje směrem severním, pokračujeme v původním směru po teď už místní silnici. Míjíme několik hektarů prázdných neosazených chmelnic. Směřujeme ru Batak, kam jsme se původně chtěli dostat obchvatem zleva. nás ale nutí zamířit více doprava k nejbližší civilizaci jménem Rakitovo. Máme za snad ani ne 30 km,

ale na verandu místní hospody se vyškrábeme s pocitem naprosté vyčerpanosti. Výborné jídlo a množství piv ještě dále nahlodává naše morálně-volní vlastnosti. Je 38°C ve stínu. Kolem míjí povoz s klusajícím koníkem a sníme o tom, že by nás takovýto kočár dovezl zbytek cesty k jezeru, což je ještě nějakých 12 km do kopce. Jirka, dosud tak trochu „nešika zájezdu“, který se s Bulhary domlouvá výhradně hovorovou češtinou, se zvedá a mizí v rozpálených a ospale prázdných uličkách vsi. Vrací se asi po čtvrt hodině s človíčkem, který slibuje, že až si něco někam odveze, tak nás za 10 leva, tedy 150 Kč, odveze k Bataku. Není to sice s koníkem, ale nevěřicně zíráme na skříňového Forda, který se skutečně po další čtvrt hodině dostaví k hospodě. Jirka se okamžitě stává hrdinou dne. Sundáváme bagáž a skládáme kola dovnitř. Zbývá vyřešit, jak se tam sesedneme, protože auto má jenom sedadlo pro řidiče a spolujezdce. Na pomoc přispěchá hospodská a zapůjčuje nám z hospody dřevěnou lavičku. V neuvěřitelném komfortu se vydáváme na cestu. Vpůli táhlého kopce toho má dost už i Ford. Zastavujeme a řidič plní naše veškeré zásoby pitné vody, kterou vyšpláchá na chladič ve snaze srazit teplotu motoru zpět k normálu. Aby se motor lépe chladil, je nutno za jízdy zapnout na plné pecky topení ve voze, ale všechno rádi snášíme při sledování profilu silnice, po které jsme měli jet vlastními silami. Šofér nás vysazuje v městečku Cigov Čark u jezera Batak. Požaduje slíbených 10 leva. Za všechny. Nikoli – jak jsme se oprávněně domnívali – za osobu. Dáváme mu 15. On je navýsost spokojen, my ještě více. Navzdory zvýšenému počtu hospod se občerstvujeme pivem zakoupeným v krámu, doplňujeme zásoby a vyrážíme podél jezera. Opět míjíme početné pomníky starých časů – prázdné a chátrající zotavovny, hotely a restaurace, opuštěný

autokemp. Zde se však zřejmě blýská i na nové časy: hned vedle jednoho prázdného hotelu se staví jeden úplně nový. Pracovní tempo dělníků, jméno stavební firmy na štítě, sekuriťáci v uniformách a jiné vymoženosti nás nenechávají na pochybách, že zde pracuje zahraniční kapitál. Postupně dojíždíme až ke hrázi. Je zjevně sypaná a velmi nízká. Narozdíl od prakticky všech ostatních přehradních nádrží zařízených v hlubokých údolích, které ještě uvidíme, jezero Batak je v široké kotlině. Možná, že tu bylo přírodní jezero i bez hráze, která jenom trochu zvedla hladinu. Hledáme místo na vykoupání a nacházíme jedno téměř bez odpadků. Rychle chápeme proč. Místo odpadků jsou tu tisíce kobližků a milióny otisků koňských kopyt v měkkém travnatém břehu. Toto místo není vyhrazeno lidem. Nám to ale neva a lezeme do vody a mácháme si těla i propocené svršky. Spát jdeme raději dále od jezera k malému remízku na pastvině. Do noci zaznívá frkání koní, kteří se dostavili na své oblíbené místo u jezera, jež nám tak dobře posloužilo. K ránu se ještě přidá z výše uvedeného staveniště na protějším břehu siréna alarmu. Naštěstí je to od nás dost daleko a já to zaregistruji jenom proto, že jsem ve stejnou dobu musel zrovinka vstát. Siréna vytrvale houká snad 20 minut, než utichne. Zřejmě konečně došel akumulátor.

Vsuvka I: Co a jak v bulharské hospodě

Každé pravidlo má svoji výjimku, ale většinou platí, že když už je někde hospoda, dostanete v ní najíst. Když už tam dostanete najíst, opravdu si pochutnáte. Abyste si zbytečně nenechali zkazit gastronomické zážitky podružnými pitomostmi, je potřeba se oprostít od některých zažitých stereotypů, zvyklostí a požadavků.

Jídelní lístek bude všude samozřejmě v bulharštině. Když už vám nabídnou anglickou verzi, moc vám to nepomůže. Nemusíte sice luštit bulharské domečky, ale překlad je natolik neumětelský, že se stejně nic nedozvíte. Nanejvýš tak jestli se jedná o vepřové nebo kuřecí, ale to z domečků snadno pochopíte taky. Jídelní lístky jsou často obsáhlé – vlevo je vytištěný soupis jídel, vpravo jsou rukou dopisované ceny. Pokud u nějaké položky není dopsaná cena, znamená to, že to nemají a nemá cenu se toho dožadovat. Často tak bývá skutečná nabídka hospody daleko menší, než se z jídelního lístku může na první pohled zdát. Nenechte se zmást rozdělením jídelního lístku na saláty, polévky, studené předkrmy, teplé předkrmy, hlavní jídla, grilovaná jídla, přílohy, deserty, a někdy ještě další speciality. Z hlediska podávání menu to nemá žádný vliv. Jako první vám zpravidla přinesou salát, někdy ještě také polévku. Potom už přinášejí z kuchyně vše jednotlivě, jak to kuchař stíhá. Váš spolustolovník už může dojídat svoji minutku, marně však čeká na přílohu, zatímco vám právě přinášejí teprve polévku a teplý předkrm zároveň. Další člověk u stolu dostane tutéž polévku za pět minut. Pokud se s tímhle smíříte, můžete si bulharskou gastronomii opravdu užít. Vězte, že až vám úplně na závěr po obědě konečně přinesou přílohové brambory s koprem a česnekem, je to taková lahůdka, že je radostně zblajznete samotné. Dlužno podotknout, že vůbec nejlepší je si jako přílohu obědnat chléb, který vám často přinesou příjemně rozpečený. Místní specialitou však je, že musíte již při objednávce předem ohlásit, kolik kousků chleba nebo pečiva si přejete. Páteří bulharské gastronomie jsou jídla připravovaná na grilu, čili „skara“, a hojně užívaným materiálem jsou vejce a mléčné výrobky všeho druhu – od tekutých jogurtů a smetany po velké množství typů a druhů sýrů. Balkánský sýr, tedy „syrenie“, je narozdíl od toho našeho daleko vláčnější, méně slaný a nesrovnatelně lahodnější. Byli jsme zpočátku opatrní, postupem doby jsme se však odvazovali a ochutnávali stále více opravdové místní speciality, navzdory horkému počasí včetně typických specialit z mletého masa. Za vyzkoušení rozhodně stojí: „tarator“, studená polévka z okurek, česneku, kopru a řídkého jogurtu – nesmírně osvěžující zvláště za horkých dnů, „škembe“ čili dršťky, ať již v dršťkové polévce (škembe čorba) nebo jako pokrm na másle nebo se sýrem a houbami či v jiné místní úpravě. Vnitřnosti ostatně naleznete skoro všude, kachní srdíčka nebo kuřecí jatýrka po selsku (peleški drobčeta po selski) rozhodně nevynechejte. A pokud snad máte předsudky nebo jste na cestách preventivně opatrní, dejte si „mišmaš“, čili lečo, nebo „ovčarska salata“, což je obrovský šopský salát vylepšený o další druhy sýra, šunku, houby, vajíčka nebo třeba olivy a kukuřici, jak kde. A skoro všude dělají výtečné omelety ze tří vajec. Nejlepší je se sýrem kaškavalem.

Pivo je v Bulharsku překvapivě dobré. Pivovarský průmysl je ostatně již v rukou společností jako je dánský Tuborg a podobně. Proto jsou piva známých západoevropských značek k dostání absolutně všude, ale jsou překvapivě horší, než pivo prodávané pod místními názvy. Asi nejchutnější je Zagorka a o prsa soutěží s pivem Kamenitza. Ochutnali jsme také Pirinsko, Šumensko a Ariadna. Uvedené pořadí vyjadřuje mé ryze osobní hodnocení. Pivo točené mají leckde, většinou na čepu pouze jedno, lednice však i v té nejposlednější hospodě nebo obchodě nabízí alespoň 5 – 6 druhů v láhvích. Bulharskou specialitou je velký výběr balení v obchodech. Od stejného druhu piva si můžete koupit půllitr ve skle a půllitr, litr, jedenapůllitr a dvoulitr v plastu. Čím větší balení, tím výhodnější cena. Dvoulitrovka v obchodě stojí kolem dvou leva. Půllitr točeného v hospodě kolem 1 leva, tedy asi 15 Kč.

Účtování má svoje specifika. Sedí-li u stolu více lidí, musejí se smířit s tím, že budou muset zaplatit jeden účet za celý stůl dohromady. Rozúčtování účtu je naprosto výjimečné. Na druhou stranu však prakticky všude dostanete tištěný účet s vyznačenými cenami za jednotlivé položky, takže není problém se vzájemně mezi sebou vyrovnat. Za celou dobu jsme zaznamenali jeden jediný případ, že si obsluha něco přilepšila, a to v té nejnoblesnější hospodě při závěrečné večeři v Sofii, kde k tištěnému účtu byla rukou připsaná přírážka 10%. Znáám tyto praktiky a bylo mi jasné, že pokud se ozvu, vysvětlí mi, že je to příplatek na živou hudbu nebo nějakou jinou ptákovinu a tak jsem se ani nepokusil. I tak to bylo neuvěřitelně levné. Všude jinde jsme si účtování vždy důkladně zkontrolovali (inu, profesionální deformace), ale nikde nás nevzali ani o stotinku. Rozhodně však nepočítejte s tím, že byste útratu v restauraci někde zaplatili kartou. Karty neberou ani v recepcích velmi slušných hotelů. Cash je cash...

Středa 25. 7.

Ráno se stejnou cestou vracíme do obce Cigov Čark, dáváme startovní pivo a vyrážíme podél jezera na opačnou stranu. Cestou chvíli posedíme v dřevěném altánu u hezky opravené kapličky a nezbytného pramene. Kus před městečkem Batak odbočujeme od jezera doprava po silnici č. 37 a stoupáme do kopců. Máme toho právě tak akorát, když dorazíme na sedlo Orlovec. Je tam nově postavený útulek pro případ špatného počasí s nějakými informacemi přírodního charakteru, troška je tam toho i v angličtině. Nám útulek slouží jako odpočívárna ve stínu a mě navíc jako příjemné a pohodlné místo pro výměnu prasklého drátu. Samozřejmě zadního a samozřejmě na straně osmikolečka, které musí dolů. Naštěstí všechn potřebný vercajk mám. V tuto chvíli netuším, že na tomto výletě bude těch prasklých drátů ještě dalších pět. Sjíždíme dlouze dolů k malému jezeru Beglinka, které patří k systému přehrady Goljam Beglik. Nabízí se občerstvení v improvizovaném bufáči ve vojenském stanu a bydlíku uprostřed ničeho na louce vlevo a koupačka v jezírku vpravo. Využíváme obojího v uvedeném pořadí. Pokračujeme dál a po chvíli přejíždíme vysokou betonovou přehradní hráz jezera Goljam Beglik. Fotografuji si ji nevědomky prakticky přímo pod cedulí se zákazem fotografování. Znovu překonáváme velblouda, který nás dělí od našeho dnešního cíle – jezera Široka Poljana. Ve stejnojmenné vsi si dáváme večeři, kterou zahajujeme stylově panákem mastiky. Nikdo z nás ji moc nemusí, ale alespoň jednu za zájezd je to povinnost. Dávám dovnitř do hospody dobít mobil a po večeři propadám panice když zjistím, že hospoda je zamčená a hospodský a šéfkuchař v jedné osobě zmizel. Byli jsme tam poslední, měli jsme dojedeno, dopito a zapláceno. Chvilí se po něm sháním, potom se naštěstí vrací a telefon si můžu vyzvednout. Vracíme se kousek zpět a vydáváme se na cestu kolem jezera a hledáme nocleh. Cestou ke všeobecnému úleku procházíme cikánskou osadou. Je to však zcela jiná káva než řvoucí tranzistoráky z oprýskaných bydlíků u jezera Iskar. Zde jsou úhledné igelitové chýše, střechy mají zakryté vrstvou jehličnatých větví. Po osadě se potuluje domácí zvířectvo všeho druhu, od slepic přes ovce a kozy až po koně. Auto zahlédneme jenom jedno. Je tu neuvěřitelně čisto a naše obavy nás rychle opouštějí. Fotografovat se však přeci jenom neodvažujeme, abychom třeba neurazili. Kus dál v lese hovoříme se dvěma obyvateli osady, kteří tam cosí tropí se svými koňmi. Fešácký cikán ve sněhobílé košili a černé vestě sám od sebe rychle chápe, co tam hledáme. Přátelským rozmáchlým gestem i slovy naznačuje, že si můžeme lehnout kamkoliv se nám zlíbí. Holky – ve snaze jej neurazit, kdybychom snad přeci jenom raději vymazgli od cikánů kousek dál – naznačují, že je tady moc komárů. Inu to nic, dí bílá košile. Uděláte oheň, a bude po komárech... Loučíme se a lágříme v lese opravdu už jenom o malý kousek dál. Tady není čeho se bát. Proti komárům výjimečně stavíme stan. Navíc se na obloze přežene pár podvečerních mráček, z kterých ale – jak máme poznat - ještě dlouho pršet nebude.

Čtvrtek 26. 7.

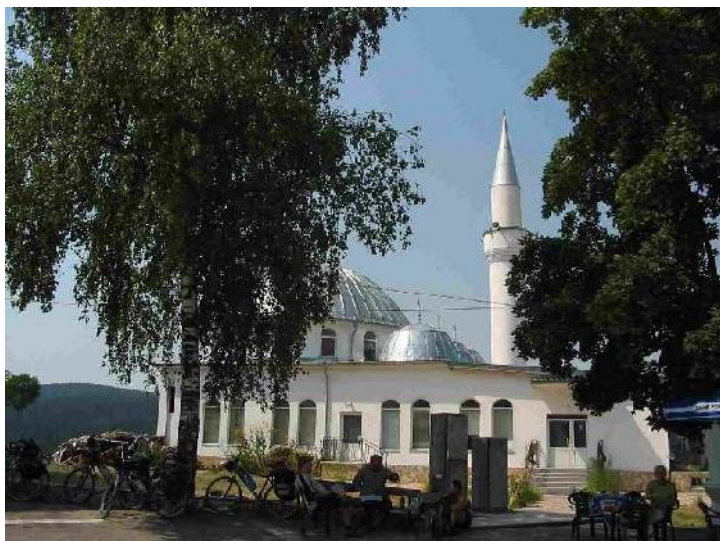
Zpátky na silnici znovu musíme zkrz igelitovou cikánskou osadu. Opět nás udivuje poklid a čistota, která tady vládne. Startovní pivo dáváme v krámě vedle naší včerejší hospody a začínáme znovu dupat do kopce. Směřujeme k jezeru Dospat. Je to asi 20 km dlouhá a úzká vodní nudle položená směrem severozápadně-jihovýchodním s hrází na jihovýchodním konci u městečka Dospat. Podle původního plánu bychom měli jezero vzít pravým obchvatem a tím ho prakticky ze pěti šestin objet kolem dokola. Poučení disproporcí mezi kvalitou silnic v mapě a ve skutečnosti se domlouváme, že teprve na rozcestí nad jezerem se definitivně dohodneme podle kvality silnice, kudy pojedeme. Kdyby to nemělo jít, zůstaneme na hlavní silnici a pojedeme rovnou do městečka Dospat a jezero tak budeme objíždět jenom po zbývající šestině obvodu. Kousek nad tímto rozcestím je studánka a altán. Není tak komfortní jako ten včerejší, ale pořád je to velmi komfortní místo na opravy. Měním drát č. 2 a vyměňuji prasklé lanko od přesmykače. Na křižovatce se rozhodujeme dodržet původní plán. Silnice odbočující doprava vypadá velmi slibně. Bohužel jenom sotva kilometr, potom se mění v měsíční krajinu. Mezitím jsme však už ztratili výšku a zpátky do kopce se v tom vedru nikomu nechce, kostky jsou vrženy. Pod nejprudším kopcem se v protisměru míjíme s mladým párem na tandemu ověšeném bágly. Zdravíme se, ještě se smějí, protože nevědí, co je čeká. Ke konverzaci nedojde a tak ani nezjistíme, odkud jsou. Tomáš s Kočkou stihnou cestou zaznamenat žánrový obrázek čtyř mladých selských děvčat, jak s obrovskými hráběmi přes rameno kráčí po silnici, každá v ruce s mobilem. Já si je zdálky fotografuji, ale to už mobily zmizely zpátky v kapsářích jejich fěrtoušků. Dojíždíme do městečka Sarnica na samém horním konci jezera. Obědváme na terase jedné z hospod s výhledem na centrum městečka. Zahlédneme projíždějící partu cyklistů s bágly. K silnici je to ale z hospody daleko, takže nemá cenu vyběhat a snažit se je odchytil. Vypadali dost česky. Po jídle vyrážíme dál, objíždíme nejhořejší cípeček jezera a po opačném břehu se vydáváme podél jezera na jeho dolní konec. Silnice není silnice, ale kamenitá, místy písčitá lesní cesta lemovaná bordelem a množstvím studánek. Břehy jezera jsou okupované stany a bydlíky. Vpůli cesty podnikáme výpad na samý břeh jezera na koupačku. Vlez do vody a výstup z ní je hazard. Hanka, která koupání vzdala, alespoň pomáhá s navigací při výstupu zpátky na břeh a pečlivě vede naše kroky mezi střepinami skla a plechovkami od konzerv. Jako zázrakem se dokoupeme bez úrazu. Poblíž dolního konce jezera už se rozhlížíme po místu na spaní, potřebujeme ale doplnit zásoby. Jedno místo na spaní si nacházíme, ale dojíždíme až na hráz a po hrázi spolu s nekonečným stádem krav do městečka Dospat. Rychlý nákup a hurá zpátky asi 2 km na vybrané místo. Rozhodně se to vyplatilo. Díky padlým kmenům a vůbec špatnému přístupu to bylo ideálně zašité tábořiště. Natolik zašité, že si porpve a naposledy během cesty rozděláváme malinký, ale báječný ohýnek.

vůbec špatnému přístupu to bylo ideálně zašité tábořiště. Natolik zašité, že si porpvě a naposledy během cesty rozděláváme malinký, ale báječný ohýnek.

Pátek 27. 7.

Fotografujeme a vůbec si užíváme pohodu. Po dalších několika kilometrech klesáme do městečka Borino. Silnice začíná padat, v cestě je ostrá serpentina. Když tam s Hankou jako poslední a předposlední přijíždíme, už je hotovo. Zaregistruji, jak na mě Kočka a Jirka mávají, a rychle pochopím, že do serpentiny asi nemám vjíždět. Zatáčku vynecháváme zkratkou pěšky po louce a dospějeme k Tomášovi se zkrvavenými zády. Není mu ani do smíchu ani do pohybu, jeho kolo stále ještě leží v hlubokém betonovém příkopu. Nehodu má na svědomí smečka asi čtyř psů, kteří na něj nečekaně ostře nastoupili při průjezdu pravotočivou serpentinou z pozemku jakési pily ležící na druhé straně silnice. I Jirka upadnul, ale má jen lehce naražené rameno, zatímco Tomáš to schytl naplno. Po chvílce ošetřování

Ráno znovu přes hráz putujeme do městečka Dospat. Na hrázi se potkáváme s kolečkáři. Jsou to čeští bikeři, jsou tu s Adventurou a jezdí nalehko přes takové kopce, jakým my se snažíme vyhnout.. Tomáš s Kočkou se musejí podle plánu vrátit do Prahy o pár dní dřív a je potřeba naplánovat, jak se dostanou do Sofie a co si se zbylými dny počneme my tři osiřelí. U piva na náměstí před mešitou se dovolávám do pražské kanceláře Eurotours a zařizuji pro ně nástup do autobusu v Plovdivu, což nám umožňuje zůstat pospolu až do jejich odjezdu. Z městečka nás čeká dlouhé a prudké stoupání, které ponejvíce tlačíme. Potom ale putujeme jenom mírně zvlněnou krajinou po nezvykle hladké silnici. Cestou míváme zbytky hodně starého kamenného mostu přes řeku.

Tomáš usuzuje, že je schopen dalšího postupu a pokračujeme dál. V Borinu si dáváme báječný oběd v hospodě, kde nás obskakuje a sama nám vaří bulharská mamina. Naštěstí nám její hospoda neunikla, i když byla trochu stranou a na cestě k ní byly dvě další, víc nóbl hospody. Jsme tu sami a ona nás opečovává jak vlastní rodinu. Menu vrcholí desertem. Je to pravý a nefalšovaný,

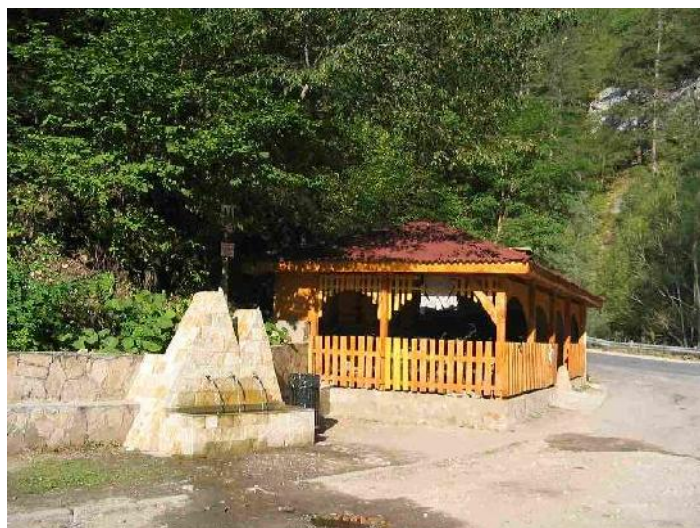

dosti pracný „crème caramel“. Za Rakouska a první republiky se tato pochoutka servírovala u Šroubka, Paukerta nebo Myšáka. Já jsem to jedl naposledy před pětatřiceti lety na hotelovce, když jsme to vyráběli v rámci praktických hodin vaření. Kdo už dneska ví, co to vlastně je... Požitky nám kalí jenom pohled na zraněného Tomáše, kterému teď zcela evidentně není dokonce ani moc do jídla, a to znamená, že jeho stav je vážný. Štěstí v neštěstí je, že zbývajících cca 100 km odsud až do Plovdivu je skopce. Když dojíždíme na rozcestí u obce Tešel, projevím přání udělat přeci jenom ještě jednu odbočku směrem na Trigrad. Tomáš se nakonec přidává s tím, že kdyby to mělo jít moc do kopce, tak to vzdá a otočí to zpět. Stoupání je velmi mírné, a kaňon, kterým projíždíme, velmi malebný. Asi 5 km před Trigradem je u silnice prostorný altán s masivními stoly a lavicemi z klád. Rozhodujeme se udělat si z něj hotel pro tuto noc. Je tu dokonce krb, ale oheň v něm raději neděláme. Popijíme víno při svíčke vzácně vsedě u stolu, což je příjemné zejména Tomášovi. Studánka a tudíž i koupelna je zrovinka vedle altánu. Jediný nedostatek je přeci jenom jakýsi provoz na silnici a poněkud prašné prostředí.

Sobota 28. 7.

Ráno chceme vyrazit do Trigradu. Tomáš a Kočka se však této cesty vzdávají, počkají na nás v altánu. Vyjíždíme tedy ve třech. Silnice se prudce zvedne a na několika místech hodnota stoupání určitě ještě převyšuje dopravní značkou inzerovaných 12%. Projíždíme hlubokou soutěskou, dle informačních tabulí zde kolmé skalní stěny dosahují výšky až 250 m. Silnička se konečně trochu sklopí a mírným stoupáním dosahujeme městečka Trigrad. Uvítá nás křižovatka kultur a starých a nových časů. Tržiště, kde je k dostání všechno od absolutní veteše až po slušné zboží a umělecké předměty. Dvě ošátkované babičky jak vystřížené z 19. století moudře rozmlouvají na upažení daleko od skupinky motorkářů posedávajících na svých naleštěných strojích v kožených

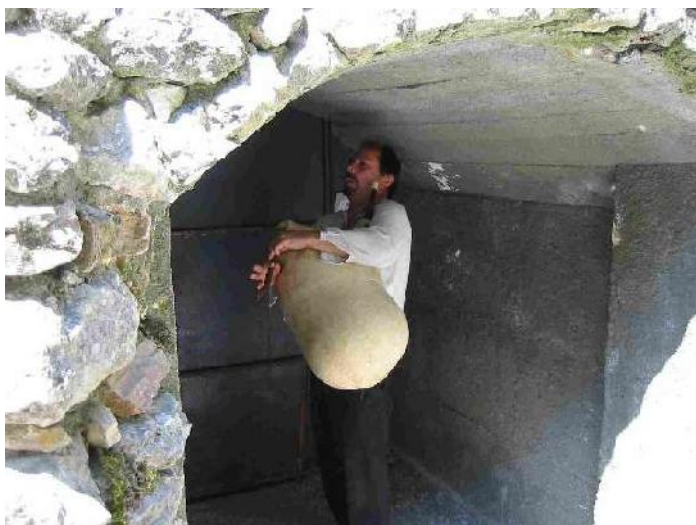
motorkářských mundúrech. Neuvěřitelně rezatý, rozpadající se a naříkající Moskvič po střechnu nacpaný jakýmsi tržním zbožím se protlačuje zástupy pěšáků, za ním v závěsu popojíždí čtyřkolka za říditky s kočkou s hlubokým dekoltem na přílehavém sexy trikotu jak vystříženou z titulní strany pánského magazínu. Tržišti vévodí prodejce cédéček

s bulharskou typickou folklorně-popovou muzikou, kterou pouští na plné pecky z mohutné aparatury. Přijíždí turistický autobus, ze kterého se vyrojí účastníci zájezdu. Namísto prohlídky tržiště či odchodu na

procházku do okolních kopců utvoří typické balkánské kolo a začnou tancovat. Šestnáctky, pětadvacítky, čtyřicítka a několik důchodkyň tančí složité krokové variace, všechny jak jedna žena bez jediné chybičky nebo odchylky. Začínají asi v osmi, kolo neustále narůstá. Během pár minut je jich přes dvacet a než se dokoukáme, přidají se i dva – tři chlapi. Určitě bychom tu vydrželi ještě dlouho, ale čekající Tomáš a Kočka trápí naše svědomí. Vracíme se zpět, ale ještě se zastavíme na place před Ďáblou jeskyní, kterou jsme při cestě do Trigradu před tím minuli. Na prohlídku jeskyně sice není ani pomyšlení, ale zaujme nás bulharský dudák, který zrovinka začíná svoji produkci. Hraje na bulharské dudy, které mají obrovský měch nafukovaný – podobně jako u irských dud – ústy. Velký objem měchu umožňuje dudákovi, aby svoji produkci doplnil i sólovým zpěvem překvapivě dlouhých slok. Při tom však musí hnát vzduch do píšťal z předem nafouknutého měchu, což činí tlakem lokte na měch opřený o stehno. V praxi to vypadá tak, že zpívat začíná ve vzpřímené poloze, sloku však dozpívá zkroucen v hlubokém předklonu jak z měchu vyhání poslední zásoby vzduchu. Přejde do hraného sóla během kterého měch opět nafouká a znovu se dostane do vzpřímené polohy. Když dohraje mezihru, je akorát tak připraven začít zpívat novou sloku a rolovat se do předklonu. Po produkci se s ním trochu bavíme, umí dost dobře anglicky. Má tam ještě několik různých píšťal, na některé nám zahraje, jednu si půjčuji a zkusím si na ni zahrát sám. Kupuji si od něj cedéčko a sjíždíme zpátky do altánu ke Kočce a Tomášovi.

Balíme a odjíždíme. Teď už definitivně pořád dolů. Nejprve podél říčky Trigradska reka, z té se stane říčka Kričim, ze které se po soutoku s Širokolaška reka stává definitivně řeka Vača. Ze své cesty však přeci jenom ještě jednou odbočíme cca 3 km, a to do poměrně známého lázeňského města Děvin, kde chceme poobědvat. Kromě lázní je tu také stáčírna minerální vody, od níž nacházíme prázdné petky na každém svém kroku po celou naši cestu – od škarpy u silnice až po lesní palouky daleko od jakýchkoli cest. Oběd se opět vydařil, vracíme se na původní trasu a pokračujeme v jízdě podél řeky Vača dolů. Postupujeme pomalu, silnice je

místa hodně drncavá, každý drnc působí Tomášovi bolest. Už několik kilometrů jedeme podél přehradního jezera a je čas hledat tábořiště. Silnice je však vysoko nad jezerem na příkrém srázu, na druhé straně silnice je ostrý dokopec. Vypadá to hodně bledě a po dlouhé době konečně nacházíme uzounký ostroh mezi silnicí a jezerem. Nad silnicí jsme asi 4 metry, nad jezerem asi 40 metrů. Hanička, která si nelibuje ve výškách, má

dokonce trošku problémy se tam usalašit. Ukládáme se ke spánku a radujeme se, že tady nejsou ani komáři, ani hovada, abychom se ráno probudili těžce poťobaní od mravenců...

Neděle 29. 7.

Tomáš s Kočkou zítra ráno odjíždějí autobusem z Plovdivu zpět do Prahy, takže tam dnes musíme dorazit za každou cenu. Během cesty dojíždíme k přehradní hrázi tohoto velice úzkého, klikatého a dlouhého přehradního jezera. Již z dálky pozorujeme před přehradní zdí něco, co se jeví jako obrovská kamenitá mělčina. Při ohledání zblízka zjišťujeme, že se jedná o několik hektarů plovoucího bordelu, které přehradní zeď zadržela a už nikdy nepustí dál. Úděsný pohled... Cestou zjišťuji další prasklý drát, ale rozhoduji se zkusit dojet až do města Kričim, kde bych mohl opravu provést v pohodlí nějaké zahradní restaurace. To se skutečně podaří. Holky a Jirka odcházejí na nedaleké tržiště za pakupkami, Tomáš pije pivo a snaží se nehýbat a já se pouštím do opravy. Dvacet kilometrů s prasklým drátem si vyžádalo za obět' další dva a tak vyměňuji tři dráty na jedno posezení. Výjezdem z Kričimi definitivně opouštíme pohoří Rodopi a čeká nás cca 25 km po placce. V Plovdivu se nejprve občerstvujeme a potom hledáme autobusové nádraží, aby Tomáš s Hankou ráno nebloudili a jeli najisto. Tam se ptáme po ubytování a dle instrukcí pokračujeme do centra, kde po kratším hledání nacházíme hostel. Za 10 EUR na osobu se ubytováváme. Pokoj je schopen pojmout až 10 lidí, někdo už je tam usalašen, ale je zřejmě někde ve městě. Užíváme si sprchu a vyrážíme do města na večeři. Noc v hostelu – ač zatím jediná za peníze – je dosud nejhorší ze všech. Barák se za celý den na slunci naakumuloval a teď hicuje dovnitř, i když venku nastal alespoň náznak chládku. Já raději opovrhnuji postelí, jenom abych si mohl lehnout přímo pod otevřené okno. Ležím téměř nahý na karimatce, ani do vložky od spacáku jsem si nezalezl, ale není to moc platné. Ostatní do rána propotí postele až na prkna pod matrací.

Pondělí 30. 7.

Vstáváme brzy a bez snídaně odjíždíme na autobusové nádraží. Loučíme se s Tomášem a Kočkou. Sami odjíždíme na nedaleké železniční nádraží. Je pondělí a my máme odjet domů ze Sofie ve čtvrtek ráno. Do Sofie to je odsud skoro 150 km nejkratší cestou po dálnici. Odhadujeme, že po okreskách to bude hodně přes 200 a to je na vládnoucí počasí a kopcovitý terén přeci jenom trochu moc. Mám proto vyhlédnuté město Panagjurište, kam vede trať a kam se chceme dopravit vlakem, což by nám cestu do Sofie zkrátilo téměř na polovinu. Na nádraží začínám u okénka informací. Do Panagjurište s kolem nelze, protože tam ňama batožnýj vagon. Nechávám bábu v informacích bábou

v informacích a na peróně odchytávám červenou čepici s plácačkou. Do Panagjurište s kolem nelze, protože ňama batožnyj vagon. Přesto se mi ho podaří trochu zviklat, zachází do kanceláře a kamsi telefonuje. Znovu se vynoří a radí mi, abych se domluvil přímo ve vlaku s konduktérem. Na nádraží u perónů postávají různé vlakové soupravy sestavené z vagónů vypadajících jakoby se právě vrátily z fronty Velké vlastenecké války. Rozhodně na to mají odpovídající věk. Ptám se tedy, která že z těchto luxusních souprav pojedje do Panagjurište. Aby se mě zbavil, radši mě osobně vede ke kýženému vlaku, který stojí na kusé koleji za rohem vedle nádražní budovy skryt prozatím mému zraku. Většího překvapení jsem se dočkat nemohl. Stojí tam zbrusu nová třídílná motorová jednotka značky Siemens, jaké jsou u nás k vidění na přeshraničních tratích česko-německého pomezí. Děkuji, vracím se pro Hanku, Jirku a kola a valíme k motoráku. Vlezu dovnitř a dle rady se domlouvám s konduktérem. Ten však krčí rameny s tím, že on právě končí a do Panagjurište pojedje jiná šichta. Čas běží a tak riskuji. Vracím se do hlavní haly a statečně kupuji jízdenku pro tři lidi do Panagjurište. Dožadují se jízdenek pro kola. Nelze, protože do Panagjurište ňama batožnyj vagon. Vracím se s jízdenkou k vlaku a Hanička mě upozorňuje, že vlak je na boku vybaven obyčejnými čtyřmi ikonkami: přeškrtnuté cigáro, kočárek, vozičkář a kolo. Lezem dovnitř a nakládáme kola. Dorazí početná posádka vlaku – strojvedoucí, pomocník, vlakvedoucí, průvodčí a zaučující se průvodčí elév. Zvedají obočí a když chtějí začít něco namítat, vylézám ven a ukazuji obrázek kola na boku vlaku. Vytřeští oči a v úpřímném úžasu ustrnou – tohle vidí poprvé v životě. Co chvíli jdou kolem jiní ajznbnoňáci a se všemi se o tento objev podílejí. Stále jsem ještě nervózní, jestli si to někdo přeci jenom nerozmyslí, ale konečně nastane čas pravidelného odjezdu. Vlak se na vteřinu přesně dává do pohybu a nám padá kámen ze srdce. Čeká nás asi hodina a tři čtvrtě jízdy. Paní průvodčí nám zkontroluje jízdenku a potom celou dobu kolem nás prochází s rozpačitým pohledem na naše tři kolečka. Pět minut před dojezdem do cílové stanice jí konečně rupnou nervy a dožaduje se poplatku 4 leva, na což nám vystavuje řádně vypsanou stvrzenku. Jenom tak přemýšlím, kolik je vlastně čtyři děleno třemi za jedno kolo... Vlak nám kromě zkrácení vzdálenosti posloužil také k nabrání nějakých 400 metrů výškových. Ve městě konečně snídáme sendvič v bufáci, zapijíme pivem. Pro sichr ještě doplňujeme zásoby a vyrážíme. Krajina je úplně jiná, než na jakou jsme byli zvyklí doposud. Holé kopce, strom jen tu a tam, kolem silnice ani molekula stínu. Nevypadaá to moc slibně. Když se ale vyplazíme na první hřeben a začínáme sjíždět zase dolů, krajina se změní. Stromů přibývá, k silnici se vracejí studánky s vodou, tu a tam zastavujeme a odpočíváme ve stínu. Projíždíme vesničku Oborište, kde u krámu dáváme přepřahací pivo. V další vesnici Poibrene se nad dalším pivem rozhodujeme

kudy dál. Buďto na sever nebo na jih. Ve skutečnosti potřebujeme ze všeho nejvíc na západ, v cestě ale máme hlavní hřeben kopců Sredna Gora. Volíme severní variantu, jižní podle mapy vypadá kopcovitěji a jestli už máme něčeho dost, tak jsou to kopce. Netušíme, jak brzy se nám po nich zasteskne. Projíždíme naprosto pustým údolím říčky Smolska reka. Podél silnice jsou řídce k vidění jediné stopy civilizace – chátrající sloupy elektrického vedení bez drátů, některé již v poloze ležmo. Podle mapy máme před sebou vesničku Petrič a tak se děsíme jakou hrůznou dírou budeme muset projet.

Ukazuje se, že je to celkem normální vesnice, elektrika je k ní přivedena z druhé strany. Do vesničky Smolsko, která je položena vysoko na kopci, dorážíme navečer. Hospodu tu prý mají, ale bez jídla. Kupujeme si večeri v krámu a konzumujeme ji s pivem u stolečku před hospodou na návsi. Sjíždíme zpátky do údolí k říčce a neváháme. Za chvíli už jsme uloženi pod silnicí mezi stromy a keři. Asi to také kdysi bývala zahrada, je tu pár

zanedbaných ovocných stromů. Hmyzem dnešního dne je stíhací peruč hověd velikosti menších sportovních letadel, ale nemají noční navigaci, tak toho na noc nechají.

Vsuvka II: Mapy a orientace vůbec

Na mapové pokrytí celé plánované trasy se mi podařilo získat mapu Rodopi – západní část 1 : 100 000 a Sredna Gora 1 : 150 000. Obě mapy nesou datum vydání rok 2005. Domnívám se však, že se jedná pouze o datum vytištění, protože geografické údaje v mapě jsou zcela evidentně o hodně staršího data. Některá městečka nebo vesnice mají dnes silniční obchvat, který v mapě není, naopak je v mapě zakresleno množství silnic, které se staly pouhými cestami na hranici sjízdnosti jakýmkoliv typem vozidla. Snad největší problém je s vrstevnicemi. Na to, že je občas obtížné rozeznat stoupání od klesání, jsme zvyklí i z perfektních map českých. Zde se však často vyskytují vrstevnice tam, kde nemají co dělat. Silnice, která se podle mapy jeví jako zvlněná rovina je ve skutečnosti trvalým klesáním, apod. Pro celkový přehled a pro pokrytí některých bílých míst mezi uvedenými mapami jsem si s sebou vzal ještě velkou rozkládací mapu Bulharska 1 : 450 000, kterou jsem kvůli menšímu objemu rozřízl na polovinu a vzal si s sebou jenom tu potřebnou. Tato mapa má však stínový podklad naznačující profil krajiny a navzdory špatnému měřítku nám pro přehled o kopcích posloužila často lépe, než podrobné mapy turistické. Mohu-li dát vřelé doporučení, nikdy se nevyptávejte na cestu místního obyvatelstva a především před nimi neotevírejte mapu. Ta vždy vzbudí jejich zvědavost a neodolatelnou touhu si ji prostudovat. Zpravidla však nejsou schopni v mapě určit ani místo, kde se právě nalézají, natož ukázat správnou cestu dalšího postupu. To platí i v případě policie. S velkou radostí se nám jali při odjezdu ze Sofie radit, jejich prst však v mapě bloudil na zcela opačné straně města, podle měřítka bratru nějakých 40 kilometrů od místa, kde jsme právě stáli. Místní obyvatelé vám spolehlivě pouze potvrdí, kde jste. Zvolíte-li otázku jako např.: „Tuka Petrič?“ nebo „Tuka put za Trigrad?“ odpoví vám správně. Dbejte, abyste uslyšeli odpověď slovní, tedy „da“ nebo „ně“, protože gestikulace hlavou je – jak je všeobecně známo – v Bulharsku matoucí. Je-li odpověď na vaši otázku záporná, snažte se srovnat se s mapou svépomocí. Ušetříte tak spousty marně ztraceného času.

Úterý 31. 7.

Po snídani v trávě vyjíždíme, míváme velký kamenolom a stoupáme několik kilometrů do posledního velkého bulharského kopce našeho putování. Vpůli stoupání zastavujeme u studánky. Je tu také velký přístřešek se stoly

a lavicemi, který by pojal nejméně autobus výletníků, opodál nabílená kaplička. Dědouš z auta zaparkovaného na krajnici si nabírá vodu a

srdečně nás vítá. Představuje se jako Georgij a dětinsky se raduje, když mu Jirku představím taky jako Georgije. Vybízí nás k hojné konzumaci vody a hlavně k návštěvě kapličky, která je k našemu překvapení otevřená. Upřímně se raduje, že jsme Slovani. Je to tady zřejmě poutní místo. Kaplička je čist'ouká, vyzdobená ikonami a svatými obrázky na skle. Poptávka po církevních uměleckých předmětech sem zřejmě dosud nedorazila. Přejeme Bulharům, aby jim to ještě dlouho vydrželo. Po dalších pár kilometrech dorážíme na hřeben. Odsud už bychom to měli mít až do konce jenom s kopce nebo po rovině. Ve vsi Bailovo se usazujeme na zastřešené terase před místním obchodem. Mladé děvče tady točí pivo a na grilu opéká kufteta a kebabče. Dáváme si taky, sedíme, popíjíme a starostlivě sledujeme oblohu, která silně tmavne. Pořád se ale nic neděje, tak se pomalu odhodláváme k dalšímu postupu. V tom nedaleko nás práskne, za chvíli už se oblačnost protrhává a padá v kusech dolů. Přívalový slejvák trvá snad dvacet minut. Bouřka vyřadí z provozu elektriku, takže si místo točeného musíme dát lahváč. Potom znovu vysvitne slunce i elektrické osvětlení v obchodě.

Silnice osychají takovým fofrem, že nad vozovkou je půlmetrová vrstva neprůhledné mlhy. Dáváme si ještě kafičko, které ale dělají na espresu v obchodě. Při závěrečném účtování platíme děvčeti na terase jídlo a pivo, kafe musíme jít zaplatit dovnitř do krámu. Bylo výborné a přišlo v přepočtu na 4,50 Kč. O nějakých 15 kilometřů dále projíždíme obcí Gorna Malina, což se stane nehynoucím zážitkem a vzpomínkou na věčné časy. Obec zřejmě komunistickým režimem kdysi protěžovaná, nejspíš asi „středisková“, je dnes mementem zruďnosti bolševického hospodaření a

stavitelského vkusu. Na kraji obce kdysi velké zemědělské hospodářství je prázdné a rozpadá se. Panelákové bytovky v rozličných stádiích nedostavěnosti, která rovnou přechází v rozklad. Uprostřed vsi pěší zóna a nesmyslně obrovské „rudé náměstí“ vydlážděné různobarevným mramorem který se láme, drolí a prorůstá plevelem. Kolem náměstí několik mamutích „moderních“ betonových oblud o jejichž původním účelu se lze jen dohadovat – sídlo partaje, kulturák, národní vejbor... Nikde nikdo, do duše padá tiseň. Ani nemáme chuť vytáhnout fotoaparát, obrázky v paměti zůstanou nesmazatelné. Jsme rádi, když tu hrůzu máme za sebou, ale roste v nás hrůza ještě větší, neboť musíme projet ještě obcí Dolna Malina. Ukazuje se však, že to byla zcela evidentně obec ve stínu té první, která si odjakživa žila svým přirozeným vývojem a působí sice trochu chudě, ale normálně. Při mapování na křižovatce se z nedalekého baru vyřítí mladý člověk a žene se přímo na nás. Trochu se lekneme, ale ukáže se, že je to náš spolustolovník z nějaké hospody z minulých dní. Nás je samozřejmě podle kol snadné identifikovat, zatímco on nám je sice velmi povědomý, ale už si nedokážeme vzpomenout ve které vsi a které hospodě jsme s ním sdíleli stůl. Srdečně se pozdravíme a jedeme dál do lázeňského města s prapodivným jménem Elin Pelin. Městečko na kole trochu procouráme tam a zpátky a nakonec se na večeri vracíme do hospody, která nám při vjezdu do centra padla do oka jako první. Je opět zahrádková a tak si pod podvečerním sluncem opět dáváme do nosu. Na nocleh se vracíme pár kilometrů zpět před město, od silnice ujíždíme ještě několik set metrů po polní cestě lemované košatými keři skýtajícími spolu s kukuřičným polem dostatečný úkryt před zraky lidí pohybujících se po silnici. Jsme uprostřed širokánské pánve na obzoru lemované kolem dokola horami, jen západní obzor je nízký. Tam je Sofie. Bádáme, jestli si postavíme stan. V tom z ničeho nic, bez jediného signálu, vydatně sprchne. Okamžitě stan stavíme. Když je hotov, je po dešti. Na západní obloze zapadá slunce jako pomeranč. O něco později na východní obloze vychází měsíc v úplňku jako pomeranč. Bádáme, jestli budeme spát venku nebo ve stanu. Po půlnoci zalezáme přeci jenom do stanu. Po pár minutách začíná liják a bouřka, která bude trvat téměř na minutu přesně dvanáct hodin...

Středa 1. 8.

Máme to podle mapy do Sofie jenom pár kilometrů a tak není důvod balit za deště. Hnijeme ve stanech. Já s Hankou jenom pomyslně, Jirka ve svém jednovrstvé reklamním stanu firmy Coca-Cola doopravdy. Chvilka vylévá vodu ze stanu ešusem. Já náš stan pouze přetahuji asi o metr, abych unikl rybníku, který se utváří pod naší podlážkou. Jen tak učiním, zjišťuji, že se rybník vsáknul do žíznivé půdy. Opět zalézám a hniju dál. Asi 20 minut po poledni déšť konečně ustává. Ještě chvilku čekáme a necháváme osychat stany, ve 12,35 vydávám definitivně povel k balení. Znovu vjíždíme do města Elin Pelin. Jdeme rovnou na oběd do hospody, kde jsme včera večeřeli a původně chtěli dneska snídat. Vydáváme se dál s cílem po pokud možno obyčejných silnicích dorazit na okraj Sofie a tam se ubytovat v autokempu vyznačeném na mapě, abychom neměli problém zítra dojet na autobusové nádraží včas před odjezdem autobusu do Prahy. Nemělo by to být víc než nějakých 20 km. Naše putování se však postupně mění v horor. Zjišťujeme, že se nacházíme v gigantickém čtverci krajiny ohraničeném po naší levé straně dálnicí A1, po pravici rychlosilnicí č. 6 a před námi dálničním okruhem kolem Sofie. Tento čtvec je vyplněn především nekonečnými smetišti, hnusnými vesnicemi, bahnitými loužemi, rozbahněnými cestami, mnoha opuštěnými komunistickými a několika funkčními kapitalistickými fabrikami, smečkami polodivokých psů a jedním česky mluvícím dědoušem. Byl v Praze mnoho let u – a teď vyslovil jakousi velmi vojensky znějící zkratku. Vypadal jako lampasák v. v. Kudy na kole do Sofie nám ale neporadil.

Zkoušíme to vpravo, dokonce ujedeme pár kilometrů po čtyřproudé „šestce“, ale provoz je příšerný, bezohlednost šoférů nekonečná, a koneckonců tady nemáme co pohledávat. Vzdáváme to a vracíme se do sofijského bermudského čtyřúhelníku. Všechny původní cesty a silničky jsou novými komunikacemi prostě a jednoduše přerušeny, nikde nadjezd, nikde podjezd. Nakonec tlačíme kola po sofijském dálničním okruhu po krajnici v protisměru až na dálniční „brejle“. Tam teprve se odvážíme překonat vozovku do travnatého meziprostoru, naskočíme na kruhový sjezd a konečně jedeme správným směrem na Sofii. Po dálnici. Máme toho všichni tak akorát, Hanka má slzy zoufalství v očích. Po asi dvou kilometrech zcela náhodou objevujeme, že vpravo dole

pod dálnicí je náš hledaný kemp. Před ním je obrovský plac, na kterém postávají a na zákazníky čekají cikánské prostitutky pod dohledem svých pasáků stojících opodál. Ve vratech kempu je chlapík, který docela vládne němčinou a tak se s ním domlouvám, že se půjdu nejprve podívat. Kemp byl nespíš vystavěn jako postupný bod někdy v šedesátých letech pro občany zemí socialistického tábora táhnoucí v trabantech a moskvičích na Zlaté Písky. Zřejmě byl kdysi obrovský a ležel po obou březích říčky Iskar. Most spojující oba břehy však již neexistuje, z kempu zůstalo jen několik neudržovaných a nepoužívaných bungalowů a placu, kde mohou zaparkovat pojízdné bydlíky a napojit se na elektrickou síť. Jsou tu dva Němci, jeden Ital a dva potulní psi. Podle prospektu tady mají být vymoženosti všeho druhu, včetně restaurací a dalších služeb. Ze všeho je jediný bungalow otevřený pouze pro potřeby záchodu a sprchy, kam nemáme odvalu ani nahlédnout, a mincovní automat na kafe u brány. Prostor určený pro stany je po předchozím dvanáctihodinovém dešti měkký a bahno spolu se spadáním listím a trávou po několika krocích na naší obuvi vytváří obrovské nášlapky velikosti sněžnic, které nejdou sundat. My však nemáme navybranou, padá tma a co kde budeme hledat v centru. Stavíme stany a já platím krvavých 36 leva (18 EUR). Odstrojuji kolo, projedu kordónem knězek lásky před kempem a jedu pár set metrů po dálnici k nejbližší benzínové pumpě, abych namísto původně plánované večeře ve slušné restauraci na rozloučenou nakoupil alespoň pivo a kořalku, bez které zcela zjevně dnešní noc nepřežijeme. Při návratu v protisměru po dálniční krajnici zjišťuji dvě věci: mám prasklý drát a mezi kempem a benzínkou je za zdí v zahradě schovaný hotel. Zajedu tam a zjišťuji, že nocleh v něm by nás přišel dohromady o pouhých 14 leva víc. Objednávám pokoj, skáču na kolo a nekompromisně stavím Hanku a hlavně vzpouzejícího se Jirku před hotovou věc: jde se do hotelu. Súdruh kempný samozřejmě zavrčí, že nám peníze nevrátí, ale mě je to fuk, už jsme v životě prodělali víc. Pomáháme Jirkovi s balením a jedeme. Ještě jednou to na šéfika zkusím ať vrátí aspoň 50%. Zrovinka je u toho Němec z bydlíku a tak se v kempařovi cosi pohne, pořád sice něco zlostně brblá, ale vrací mí celou částku. Dorazíme k hotelu a jdeme se ubytovat. Slibovaný pokoj pro tři je jenom větším pokojem pro dva s o něco širší manželskou postelí. Že by se tam uložili tři lidi za

jiným účelem než erotickým laškováním je nesmysl a Jirka se galantně vzdává spánku na posteli a stele si karimámu na zem. Postel je sněhobílá, koupelna kachlíková a velmi čistá, voda teplá. Slastně se vyrochníme, já samozřejmě až po výměně drátu č. 6. Už mi to opravdu jde, stihnul jsem to dřív, než se Jirka stačil osprchovat. Vedle hotelu je noblesní restaurace a tak vyrážíme i na plánovanou večeři. Probíhá tam dokonce živá hudební produkce, návštěvníci zcela evidentně nepatří k sofijskému proletariátu. Ceny jsou trošku vyšší, ale nepřesahují v přepočtu umírněné ceny české. Jídlo je naprosto fantastické, ale všechno hodně plave v oleji. Hanička má na noc trošku těžké břicho a Jirka ráno nemá problémy se stolicí. Já přežívám celkem v pohodě a jdu jenom dvakrát. Spíme při otevřených dveřích na balkón a tak je noční spánek jenom trochu rušen hlukem z dálnice a mňoukáním nešťastného kotěte, které bloudí po dně vypuštěného hlubokého bazénu pod našimi okny a nemůže ven. My mu pomoci nemůžeme – potřebovali bychom žebřík, bazén nemá schůdky. Když upozorníme ženskou v recepci, pokrčí rameny s tím, že je to kočka divoká a že to je prostě příroda.

Čtvrtek 2. 8.

Vstáváme brzy, balíme, Jirka jako obvykle trošku šramotí, ale v 8 hodin vyrážíme. Jedeme 10 km po osmiproudém bulváru přímém jako podle pravítka, po kterém jsme ze Sofie vyjžděli. Dohled máme přinejmenším 5 – 6 km dopředu. Cyklistické mistrovství dávno skončilo a tak se čtyřmi proudy v každém směru valí nekonečný proud aut všeho druhu. Úplně pravý pruh je sice správně určen jako neprůjezdný a odstavný, ale to nikdo nebere vážně. Ze všeho nejvíce se používá k předjíždění pomalejších vozidel ve třech levých pruzích, takže se z něj stává pruh nejrychlejší. Okraj vozovky je všelijaký, každou chvíli jsou tam nějaké krámy, větve nebo odpadky, neodvažujeme se jim však ani náznakem vyhýbat, aby nás zezadu nesrazilo nějaké auto které se v devadesátce cpe mezi kamion vlevo a nás na kole a svodidla vpravo. Později se začínají množit přípojné pruhy zprava, na kterých je souvislá řada aut zběsile se snažících zařadit se do hlavního proudu. My se dostáváme na špici mezi tyto sbíhající se pruhy a zoufalá situace mě nakonec donutí k zoufalé akci.

Začnu křížit cestu přijíždějícímu proudu vozidel, rukou učiním zcela jasné energické gesto, kterým proud poněkud zpomalím a všichni tři se šťastně dostáváme opět na okraj vozovky ke svodidlům. Funguje to. V pravém pruhu se začínají vyskytovat zastávky autobusů hromadné dopravy. Všichni jedou do práce a zastávky jsou přeplněné lidmi. Na jedné takovéto zastávce musíme zastavit za autobusem, který nabírá cestující, na zadek se nám přilepí další. Poslušně čekáme, konečně se vše dává opět do pohybu a v tom se na nás z davu lidí na zastávce naposledy vyřítí zuřiví psi... Ve stavu naprostého vyčerpání dorážíme na autobusové nádraží. Z kanceláře vyzvedáváme věci a hlavně obaly na kola, která mírně rozebíráme a připravujeme k naložení. Najeli jsme v sedle 585 km. Konečně jsme v autobuse a dáváme se do pohybu směr Praha. Autobus se nám po přestálém utrpení posledních dvou dnů stává na příštích 22 hodin pojízdným sanatoriem. Na můj dotaz, jestli příští rok pojedeme podle plánu do Rumunska, má Hanička jednoznačnou odpověď: „Bylo to krásný, ale příští rok chci někam na Západ“...

Bulharské smetiště

na souši...

... a na hladině jezera.

